

zdatnoho viku" [Analysis of the Quantity, Composition and Movement of Ukraine's Employed Population]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, iss. 3 (2019): 350-354. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/59.pdf

Spagat, M. et al. "Estimating War Deaths: An Arena of Contestation". *Journal of Conflict Resolution*, vol. 53, no. 6 (2009): 934-950.

DOI: <https://doi.org/10.1177/002200270934625>

Tokar, V. M., and Hbur, Z. V. "Analiz pokaznykiv mihratsii naselennia: vnutrishnia ta zovnishnia" [Analysis of Population Migration Indicators: Internal and External]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia «Pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia»*, no. 7 (2023).

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>

Tsvihun, I. A. "Systemnyi pidkhid do otsinky demografichnoi kryzy v Ukraini" [A Systematic Approach to the Assessment of the Demographic Crisis in Ukraine]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, no. 1 (2023): 154-159.

DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2023-1.23>

"Ukrainian Crisis Situational Analysis". <https://www.datafriendlyspace.org>

"Ukrainski bizhentsi viiny za kordonom" [Ukrainian Refugees of the War Abroad]. *NISD*. April 30, 2022. <https://www.niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viyny-za-kordonom>

"Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon (VASyR) 2018". *UNHCR, UNICEF, WFP*. December 2018. https://www.jointdatacenter.org/literature_review/vulnerability-assessment-of-syrian-refugees-in-lebanon-vasyr-2018/

Yermishev, O. V., Batsylieva, O. V., and Kuchenko, T. A. "Demografichni protsesy ta stan zdorovia naselennia yak strymuiuchy faktor staloho rozvytku Chernihivshchyny" [Demographic Processes and the State of Health of the Population as a Stimulating Factor of Sustainable Development of Chernihiv Region]. *Ekolohichni nauky*, no. 6 (2020): 145-152.

DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2020.eco.6-33.22>

Науковий керівник – Соболев В. М.,
доктор економічних наук, професор,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

УДК 338.22:331.5

JEL: F22; R23; O15

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-269-276>

МІГРАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ: РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

©2024 БОНДАРЄВСЬКА К. В.

УДК 338.22:331.5

JEL: F22; R23; O15

Бондарєвська К. В. Міграційна безпека в Україні: ризики, загрози та перспективи їх подолання

Метою статті є визначення ризиків та загроз міграційній безпеці в Україні в умовах воєнного стану, а також розробка перспективних напрямів їх подолання з урахуванням реалій сьогодення. У статті наведено авторське бачення дефініцій понять «міграційна безпека», «міграційні виклики», «міграційні ризики», «міграційні загрози», визначено характерні риси та відмінності міграційної безпеки, серед яких: висвітлення міграційної безпеки як складової національної безпеки, багаторівневість, багатовекторність міграційної безпеки та міграційної політики, необхідність постійного моніторингу та оцінки ризиків і загроз. Проведено аналіз міграційних тенденцій у контексті реалій воєнного часу, охарактеризовано такі міграційні ризики і загрози, які впливають на економічну, соціальну, демографічну, освітню сфери. Зокрема, це: зниження показників народжуваності та поглиблення процесів старіння населення, ризик погіршення якісного складу населення (демографічна сфера); втрата висококваліфікованої робочої сили та інтелектуального потенціалу, виїзд молоді за кордон (освітня сфера); втрата трудового потенціалу, дефіцит робочої сили за окремими видами економічної діяльності та спеціальностям, переміщення бізнесу та виведення активів за кордон (економічна сфера); падіння купівельної спроможності населення в Україні та погіршення добробуту, ризик негативного впливу іммігрантів на національний склад населення України та стабільність у суспільстві (соціальна сфера). Обґрунтовано пріоритети забезпечення міграційної безпеки в Україні, серед яких: нейтралізація негативних еміграційних чинників; подолання імміграційних викликів; регулювання територіальних переміщень населення всередині країни та за її межами; боротьба з нелегальною міграцією; проведення ефективної політики захисту українців за кордоном; рееміграція українців. Запропоновано перспективні напрями забезпечення міграційної безпеки в Україні, серед яких: розробка комплексних програм щодо рееміграції громадян України; залучення міжнародних джерел підтримки; співпраця з міжнародними організаціями в напрямі вивчення проблеми міграційної безпеки; удосконалення інституційного забезпечення міграційної політики; моніторинг міграційних процесів.

Ключові слова: міграційна безпека, міграційні ризики, міграційні загрози, міграційні виклики, міграційна політика, подолання міграційних викликів.
Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Бондарєвська Ксенія Валентинівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри соціального забезпечення та податкової політики, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: Kseny-8888@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8683-6834>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1243656>

Bondarevska K. V. Migration Security in Ukraine: Risks, Threats, and Prospects for Overcoming

The aim of the article is to identify the risks and threats to migration security in Ukraine under martial law, as well as to develop promising directions for overcoming them, taking into account the realities of today. The article presents the author's vision of the definitions of the concepts of «migration security», «migration challenges», «migration risks», «migration threats», identifies the characteristic features and differences of migration security, including: coverage of migration security as a component of national security, multi-level, multi-vector migration security and migration policy, the need for constant monitoring and assessment of risks and threats. An analysis of migration trends in the context of wartime realities is carried out, migration risks and threats that affect the economic, social, demographic, and educational spheres are characterized. In particular, these are: a decrease in the birth rate and a deepening of the aging of the population, the risk of deterioration in the qualitative composition of the population (demographic sphere); loss of highly skilled workforce and intellectual potential, departure of young people abroad (educational sphere); loss of labor potential, shortage of labor force in certain types of economic activity and specialties, relocation of business and withdrawal of assets abroad (economic sphere); a drop in the purchasing power of the population in Ukraine and a deterioration in well-being, the risk of a negative impact of immigrants on the national composition of the population of Ukraine and stability in society (social sphere). The priorities of ensuring migration security in Ukraine are substantiated, including: neutralization of negative emigration factors; overcoming immigration challenges; regulation of territorial movements of the population within the country and abroad; combating illegal migration; conducting an effective policy for the protection of Ukrainians abroad; re-emigration of Ukrainians. Promising directions for ensuring migration security in Ukraine are proposed, including: development of comprehensive programs for re-emigration of Ukrainian citizens; attraction of international sources of support; cooperation with international organizations in the field of studying the problem of migration security; improvement of institutional support of migration policy; monitoring of migration processes.

Keywords: migration security, migration risks, migration threats, migration challenges, migration policy, overcoming migration challenges.

Fig.: 3. Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Bondarevska Kseniia V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Social Security and Tax Policy, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: Kseny-8888@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8683-6834>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1243656>

З огляду на складні умови функціонування соціально-економічної системи в Україні в часи повномасштабного російського вторгнення, варто відзначити наявність викликів і загроз, що спричиняють надзвичайно складну ситуацію в усіх сферах діяльності, та посилення цілого ряду негативних тенденцій. Зокрема, особливої уваги потребує питання вимушеної міграції українців, що негативно впливає на стан міграційної безпеки, посилюючи демографічну кризу, рівень втрати трудового та інтелектуального потенціалу, створюючи перешкоди на шляху повоєнної відбудови держави.

Враховуючи наявність негативних міграційних трендів ще задовго до початку пандемії COVID-19 та війни в Україні, таких як: відтік інтелекту та трудових ресурсів, поширеність явища нелегальної міграції, неефективність інституційних і законодавчих важелів регулювання міграційних процесів, слід акцентувати увагу на глибині та вираженості міграційної проблеми, яка в осяжній перспективі може перетворитися на загрозу національній безпеці у глобальному масштабі. Саме тому перспективні напрями подолання міграційної кризи та забезпечення міграційної безпеки мають базуватися на необхідності визначення заходів національної політики держави, побудованої на пріоритетах рееміграції українців, зупинення втрати демографічного та інтелектуального потенціалу.

Дослідженням проблематики міграційної безпеки, міграційних ризиків та загроз присвячено науковий доробок значної кількості дослідників,

серед яких варто відзначити напрацювання таких учених і журналістів, як: З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, О. О. Левицька, О. В. Литвинчук, Б. Мірошниченко, О. Г. Сидорчук, О. Й. Юрківський та інших [1–3; 5; 7; 10; 11]. Водночас варто відзначити, що вирішення проблемних аспектів розвитку міграційних процесів на основі подолання відповідних ризиків та загроз в умовах воєнного стану, а також висвітлення перспектив забезпечення міграційної безпеки в Україні потребує подальшого дослідження. Саме тому постає об'єктивна необхідність у висвітленні сучасних міграційних тенденцій, оцінці наявних ризиків та загроз, а також визначенні перспектив їх нейтралізації на перспективу повоєнного відновлення України.

Метою статті є визначення ризиків та загроз міграційній безпеці в Україні в умовах воєнного стану, а також розробка перспективних напрямів їх подолання з урахуванням реалій сьогодення.

Трактуючи сутність категорії «безпека», можна виокремити дві її складові: перша – це відсутність небезпеки як такої, відсутність загроз і ризиків, які можуть нанести шкоду державі та суспільству; друга – захищеність країни та соціуму від загроз і небезпек на основі формування інституційних, законодавчих, економічних та інших механізмів захисту від них. Враховуючи ці дві компоненти поняття «безпека», доцільним є їх урахування у визначенні міграційної безпеки. На думку таких науковців, як З. С. Варналій, Т. Г. Ва-

сильців та О. О. Левицька, зміст поняття «міграційна безпека» базується на тій тезі, що вона визначається як «стан захищеності національних інтересів (держави, суспільства, людини) у сфері міграційних процесів від впливу реальних і потенційних, ендогенних і екзогенних загроз, забезпечення якого є пріоритетним завданням діяльності системи державних органів, органів місцевого самоврядування, представників бізнесу і громадськості, які вживають узгоджених заходів щодо реалізації та захисту цих інтересів, запобігання трансформації міграційних загроз у небезпеки» [1]. Дотримуємося схожої думки і вважаємо, що міграційна безпека являє собою стан захищеності інтересів населення, держави та суспільства від міграційних викликів та загроз, що відзначається здатністю до протистояння загрозам і небезпекам, які виникають в умовах нестабільності внутрішнього та невизначеності зовнішнього середовища. Серед особливостей міграційної безпеки доцільно відзначити її характерні риси та відмінності, серед яких:

1. *Міграційна безпека є структурною компонентою національної безпеки*, що висвітлює значущість захисту національних інтересів у міграційній сфері.
2. *Багаторівневність міграційної безпеки*, що відображає її прояви як на глобальному та національному рівні, так і на регіональному та особистісному рівнях.
3. *Багатовекторність міграційної безпеки*, яка враховує наявність різних напрямів територіальних переміщень, що впливають на показники цілісності міграційної сфери та стан захищеності інтересів держави і суспільства від міграційних викликів та загроз (зокрема, імміграційні та еміграційні вектори).
4. *Багатовекторність міграційної політики*, спрямованої на досягнення міграційної безпеки, що виражається в необхідності проведення відповідних заходів як у межах країни, так і на міжнародній арені.
5. *Міграційна безпека потребує постійного моніторингу та оцінки наявних ризиків і загроз* з метою коригування заходів національної політики, спрямованої на їх подолання.

Вищенаведені ознаки відзначають особливості міграційної безпеки та надають можливість її кращого розуміння задля розробки пріоритетів, націлених на подолання міграційних викликів.

Своєю чергою, міграційні виклики являють собою сукупність загроз і небезпек, які в перспективі можуть спричинити активізацію негативних міграційних трендів та викликати посилення кризових явищ не лише в міграційній сфері, а й по-

гіршити ситуацію в економічній, соціальній, демографічній, освітній, соціально-трудова та інших сферах функціонування держави та суспільства. Розглядаючи відмінності таких понять, як «загроза», «небезпека» та «ризик», варто відзначити, що небезпека має потенційний характер, тобто її прояви та наслідки можуть і не настати за умови раціональної міграційної політики й ефективного ризик-менеджменту. Міграційний ризик є кількісним вимірником небезпеки, тому теж характеризується значним рівнем невизначеності та можливістю проявів у перспективі. Тоді як загроза характеризується реальними проявами та наявними наслідками свого вираження, тобто вона вже існує та здійснює негативний вплив на всі сфери суспільного життя. Однак у випадку проведення відповідних заходів щодо подолання загрозової чи небезпечної ситуації є вірогідність стабілізації стану міграційної безпеки як на рівні держави та суспільства, так і на рівні конкретного індивіда.

Визначаючи міграційну безпеку, слід враховувати характеристики щодо територіальних переміщень населення як внутрішнього (в межах країни), так і зовнішнього (поза межі країни) характеру на основі інформації щодо імміграційних та еміграційних потоків [2]. Крім того, міграційна безпека знаходиться в тісному зв'язку із освітньою складовою соціальної безпеки та безпекою на ринку праці, оскільки саме трудова міграція через економічні причини була, є і залишається в числі першочергових проблем нашої держави, що спричиняється нестачею вільних робочих місць, структурним дисбалансом попиту та пропозиції на ринку праці, критично низьким рівнем заробітної плати.

Фактор особистої безпеки в часи війни, неможливість здійснення трудової діяльності в зонах активних бойових дій, втрата виробничих потужностей і пошкодження інфраструктури, зменшення рівня платоспроможного попиту населення ще більше загострюють міграційну проблему, посилюючи міграційні потоки як усередині країни (про що свідчить кількість внутрішньо переміщених осіб), так і за її межі (з огляду на динаміку та рівень вимушеної еміграції). Водночас процес адаптації українців у країнах перебування, працевлаштування та поступове налагодження соціальних комунікацій за межами батьківщини, а також неможливість надання безпечних умов проживання в Україні через продовження бойових дій викликає загрозу втрати значну частину трудового та інтелектуально-го потенціалу назавжди.

Варто зауважити, що війна в Україні не є першопричиною зростання кількості емігрантів, оскільки тенденції втрати трудового та інтелек-

туального потенціалу спостерігаються ще з часів набуття Україною незалежності. На думку О. Г. Сидорчук, «взаємозв'язок міграційних процесів та рівня соціальної і економічної безпеки в цьому контексті є прямим і очевидним, адже саме ті загрози і виклики, які панують у суспільстві і не дають змоги населенню мати належний рівень добробуту, спонукають його мігрувати та шукати кращого життя на інших територіях...» [3, с. 10].

Згідно з даними Агентства ООН у справах біженців, лише від початку війни в Україні станом на 15 листопада 2022 р. територію України покинули 15,3 млн громадян, з них 7,7 млн уже повернулися, тоді як 7,6 млн українців залишилися за кордоном [4]. На нашу думку, одним із важливих напрямів, які в подальшому сприятимуть рееміграції громадян України після закінчення війни, може стати підтримка комунікацій роботодавцями зі своїми працівниками незалежно від фактичного місцезнаходження, через застосування можливостей дистанційної роботи для переміщених осіб чи біженців.

Особливого впливу від міграційних викликів зазнає демографічна ситуація, що викликано такими негативними наслідками вимушеної еміграції, як зниження показників народжуваності та поглиблення процесів старіння населення. Згідно зі статистичними даними, протягом 30 років з часу набуття Україною незалежності кількість населення в Україні скоротилася на 10 млн осіб, а коефіцієнт народжуваності в розрахунку на одну жінку у 2020 р. складав 1,22, що є одним із найнижчих у світі [5]. Базуючись на статистичних даних довоєнного періоду, кількість населення України станом на 1 лютого 2022 р. становила 41,1 млн осіб, за умови скорочення в обсягах більше, ніж 420 тис. осіб щорічно [6]. Демографічна катастрофа загострюється через депопуляцію населення не лише через критичне зростання кількості емігрантів, а й через збільшення рівня смертності,

зокрема серед військовослужбовців та цивільних громадян унаслідок бойових дій та ракетних атак.

Статистична інформація стосовно кількості українських мігрантів за кордоном і кількості внутрішньо переміщених осіб відрізняється залежно від джерел. Водночас, на жаль, неможливо отримати точні дані через відсутність інформації з тимчасово окупованих територій та зон активних бойових дій, а також відмінності в методології розрахунку статистичних показників.

За даними Міжнародної організації з міграції ООН, з початку повномасштабного вторгнення більше ніж третина українців (понад 14 млн осіб) були вимушені покинути місце свого проживання. При цьому понад 6,5 млн є біженцями, а 3,7 млн мають статус внутрішньо переміщених осіб [7]. Згідно з даними Міністерства закордонних справ України, кількість українських мігрантів за кордоном станом на 21 червня 2023 р. становила майже 8,2 млн осіб. Якщо порівнювати з аналогічним показником на 1 лютого 2023 р., кількість емігрантів збільшилася на 188 тис. осіб [6]. При цьому значна частка українців перебуває в Польщі (22%), Німеччині (14,6%), США (11%), Чехії (7,9%), Італії (5%). У таких країнах, як Канада, Іспанія та Ізраїль перебуває 4,9%, 3,4% та 2,75% українських громадян відповідно [6]. Тенденція стосовно міграційного сальдо наразі характеризується від'ємними показниками: станом на 1 травня 2023 р. воно становило -2,7 млн осіб. Статистичну інформацію в розрізі приймаючих сторін наведено в *табл. 1*.

Так, найбільша кількість перетинів кордону упродовж аналізованого періоду спостерігалася з Польщею, Румунією та Угорщиною. Варто зазначити, що наведені статистичні дані не враховують величезну кількість громадян України, які були примусово переміщені до територій Росії та Білорусі. Але водночас певна інформація щодо перетинів російсько-українського та білорусько-

Таблиця 1

Кількість перетинів кордону України та міграційне сальдо за період з 24 лютого 2022 р. по 1 травня 2023 р.

Країна перетину кордону	Польща	Румунія	Угорщина	Молдова	Словаччина	Росія	Білорусь
Загальна кількість перетинів кордону	19 936 060	4 469 787	4 405 629	3 259 835	2 283 454	5 868	4 038
Кількість в'їздів в Україну	9 042 429	2 105 445	2 142 235	1 494 669	1 044 561	5 569	3 972
Кількість виїздів з України	10 893 631	2 364 342	2 263 304	1 765 166	1 238 893	299	66
Міграційне сальдо	-1 851 202	-258 897	-1 20 979	-270 497	-194 332	5 270	3 906

Джерело: складено автором за даними [6].

українського кордонів є, і вона свідчить про позитивне міграційне сальдо, а саме – перевищення кількості в'їздів на територію України. Окрім того, в офіційній статистиці не враховано випадки нелегальної міграції, зокрема перетину кордону особами чоловічої статі призовного віку. Так, за даними Державної прикордонної служби, з початку повномасштабного вторгнення в Україну було затримано понад 11 тисяч осіб, які намагалися покинути українську територію в обхід офіційних пунктів пропуску, а понад 4 тисячі осіб здійснили спробу виїзду за підробленими документами та із використанням інших нелегальних способів.

Офіційна інформація ООН щодо кількості біженців у країнах ЄС підтверджує той факт, що найбільша кількість українських громадян, за останніми даними, знаходиться в Польщі, Німеччині та Чехії (рис. 1).

Вимушена еміграція громадян України в період воєнного стану відображає реалії сьогодення та викликає необхідність розробки перспективних напрямів державної міграційної політики, спрямованих на повернення українців після закінчення війни заради відбудови економіки та соціальної сфери

Водночас окремої уваги заслуговують імміграційні показники, зокрема динаміка кількості зареєстрованих іммігрантів в Україні (рис. 2).

Упродовж періоду з початку військової агресії на сході України у 2014 р. і до повномасштабної війни динаміка кількості іммігрантів є позитивною: кількість мігрантів, які переїхали до України з 2014 по 2022 рр., зросла на 20,6% і станом на 31.03.2023 р. становила 304 752 особи. З одного боку, можна використовувати позитивні тренди імміграції як додаткову можливість залучення трудових ресурсів та використовувати їх потенціал на користь відновлення держави. Проте варто зауважити, що серед мотивів до приїзду в Україну для іммігрантів відзначається саме здобуття освіти з метою подальшого повернення на Батьківщину або переїзд до розвинених країн ЄС (освітня міграція), а також працевлаштування на низькооплачуваних робочих місцях, враховуючи невисокий рівень кваліфікації більшості іноземців (трудова міграція). Іноземні студенти, що навчаються в Україні (73%), приїхали з таких країн, як: Індія, Марокко, Туркменістан, Азербайджан, Нігерія, Китай, Туреччина, Єгипет, Ізраїль та Узбекистан; однак кількість студентів з початком повномасштабного російського вторгнення суттєво знизилася через складність навчання під час війни [10].

Ще одна категорія іммігрантів – нелегальні мігранти або мігранти з нерегульованим статусом. Складність явища нелегальної міграції полягає в тому, що Україна є одночасно і країною походження, і країною призначення нелегалів, при

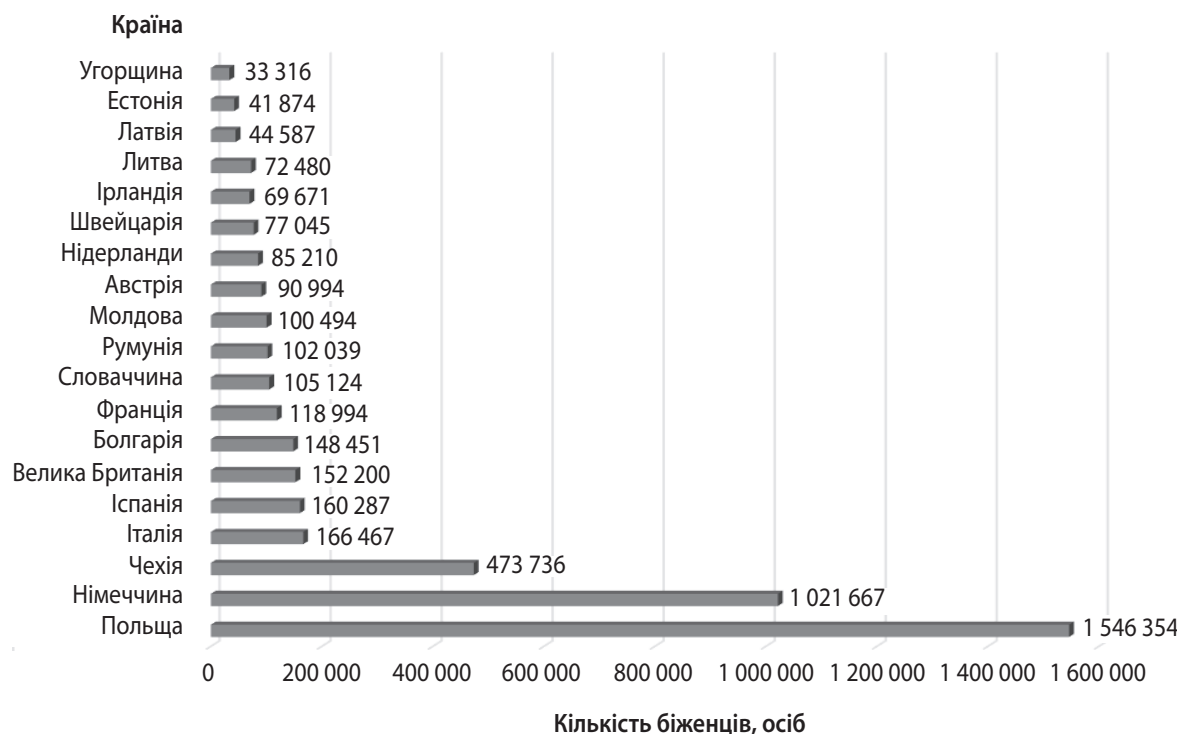

Рис. 1. Кількість українських біженців, що перебуває в країнах ЄС (дані ООН на січень 2023 р.), осіб

Джерело: побудовано автором за даними [8].

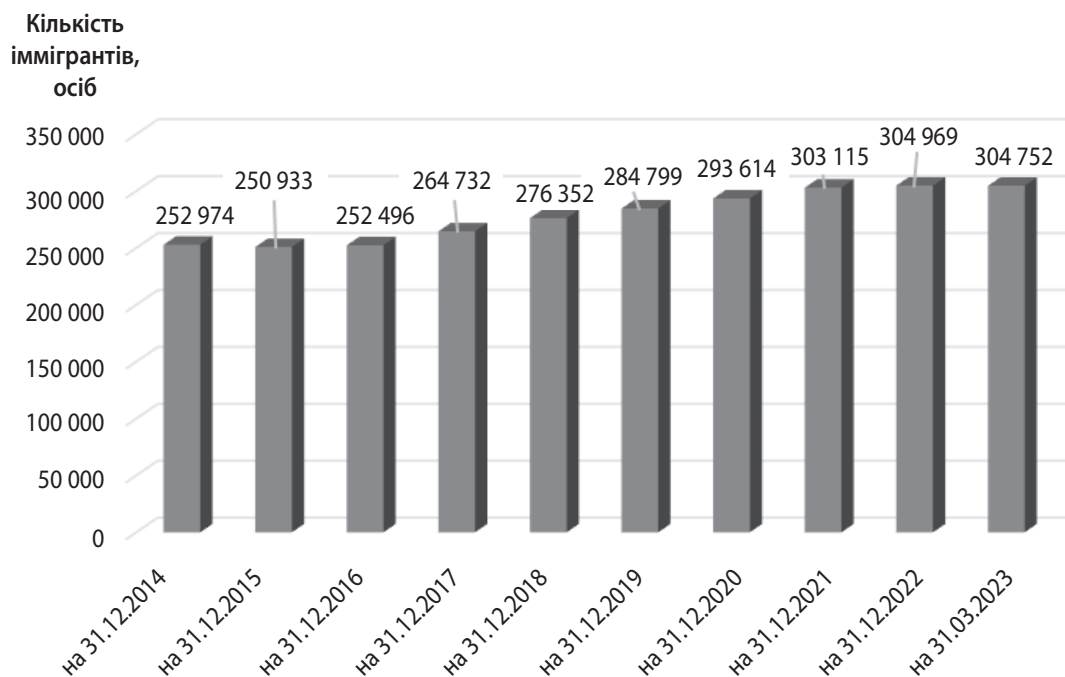

Рис. 2. Кількість імігрантів, що перебувають на обліку в Україні за період з 31.12.2014 р. по 31.03.2023 р., осіб

Джерело: побудовано автором за даними [9].

цьому забезпечуючи і їх транзит до країн ЄС. Нелегальна міграція наразі є досить поширеним явищем у контексті війни в Україні, через яку певна частка осіб чоловічої статі нелегально перетинає кордон з метою пошуку шляхів уникнення мобілізації. Водночас кількість нелегальних імігрантів у зв'язку з бойовими діями на території України та складною безпековою ситуацією скоротилася. Проте це жодним чином не означає нівелювання потреби вирішення проблеми нелегальної іміграції для України.

Говорячи про ризики та загрози міграційній безпеці, не можна залишати поза увагою певні позитивні наслідки міграційних процесів, зокрема в контексті зниження рівня навантаження на національному ринку праці, позитивний вплив грошових переказів мігрантів на функціонування економіки та соціальний ефект від матеріальної підтримки їх сімей, які залишилися в Україні. Крім того, особливого значення набуває фактор збереження життя українців за кордоном, а також можливість повернення громадян України з набутим професійним досвідом і навичками, які можна спрямувати на відновлення держави (за умови здійснення оптимістичних прогнозів повоєнного періоду).

Щодо міграційних ризиків та загроз, спричинених агресією РФ на території України, їх доцільно класифікувати таким чином (рис. 3).

Враховуючи наявні міграційні ризики та загрози, можна зробити висновок про необхідність вирішення проблеми міграційної безпеки шляхом формування та здійснення ефективної державної політики, спрямованої на подолання вищенаведених викликів. Крім того, міграційна політика має враховувати складність воєнних реалій, а також величезний вплив міграційних чинників на інші сфери соціально-економічного розвитку та життя суспільства.

На нашу думку, пріоритетами забезпечення міграційної безпеки в Україні мають стати такі напрями роботи:

- ✦ нейтралізація негативних еміграційних чинників (ключовим принципом має стати реалізація безпекових потреб громадян України, а також надання можливостей для реалізації та розвитку власного трудового та інтелектуального потенціалу на Батьківщині);
- ✦ подолання іміграційних викликів має базуватися на залученні висококваліфікованої робочої сили, з високим рівнем освіти та іншими якісними характеристиками трудового потенціалу, а також інтеграції імігрантів до українського суспільства (через можливості навчання, культурного розвитку, вивчення мови, ознайомлення з історією та традиціями України тощо);

Рис. 3. Міграційні ризики та загрози в умовах воєнного стану в Україні

Джерело: авторська розробка.

- ✦ регулювання територіальних переміщень населення всередині країни та за її межами, боротьба з нелегальною міграцією, проведення ефективної політики захисту українців за кордоном, зокрема, в питаннях працевлаштування та соціального захисту;
- ✦ реєстрація українців, підтримка професійних і соціальних комунікацій з громадянами, які покинули Україну, адаптація громадян, які вже повернулися.

Оскільки міграційна безпека у своїй структурі враховує як зовнішню, так і внутрішню компоненту, важливо спрямувати увагу і на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зокрема, вважаємо за доцільне створення інформаційного вебпорталу, призначеного для оперативного вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб (ВПО), їх інформаційної, консультаційної, психологічної підтримки та формування ефективних комунікацій у межах громад, а також проведення постійного моніторингу працевлаштування ВПО з діагностикою їх освітньо-професійного та кваліфі-

каційного рівня та потреб ринку праці у відносно безпечних регіонах України [11].

ВИСНОВКИ

Значущість забезпечення міграційної безпеки в умовах воєнного стану та на перспективу повоєнного відновлення України підтверджується наявністю цілого ряду міграційних ризиків та загроз. Тому вважаємо за доцільне визначення перспективних напрямів забезпечення міграційної безпеки в Україні, серед яких:

- ✦ розробка комплексних програм щодо реєстрації громадян України, які покинули її територію, у тому числі через військову небезпеку;
- ✦ залучення міжнародних джерел грантової підтримки та допомоги інших держав з метою скорочення втрат інтелектуального потенціалу та наукових кадрів;
- ✦ співпраця з міжнародними організаціями в напрямі вивчення проблеми міграційної безпеки, моніторингу й оцінки міграційних викликів;

- ✦ удосконалення роботи організацій міграційної сфери на основі цифровізації, підвищення якості надання послуг мігрантам, удосконалення інституційного забезпечення міграційної політики;
- ✦ моніторинг внутрішніх і зовнішніх міграційних процесів, дослідження та прогнозування відповідних тенденцій з метою визначення напрямів можливого коригування державної міграційної політики. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Варналій З. С., Васильців Т. Г., Левицька О. О. Міграційна безпека держави як основа збереження і розвитку інтелектуального капіталу економіки України. *Економіка України*. 2022. № 9. С. 3–20. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.003>
2. Бондаревська К. В. Стратегія забезпечення соціальної безпеки на ринку праці України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.07. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021.
3. Сидорчук О. Г. Міграційні тенденції в Україні: безпековий аспект. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_8
4. Ukrainian Refugee Situation. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
5. Мірошниченко Б. Камінний хрест на демографії. Скільки людей втратить Україна та як зупинити міграцію. *Економічна правда*. 24.06.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/24/688509/>
6. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ*. 06.07.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
7. Millions Assisted, Millions More Still in Need Two Years into Ukraine War, Says IOM. *IOM*. 22.02.2024. URL: <https://www.iom.int/news/millions-assisted-millions-more-still-need-two-years-ukraine-war-says-iom>
8. Вінокуров Я. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них? *Економічна правда*. 10.01.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>
9. Державна міграційна служба України. Статистичні дані. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/statistichni-dani.html>
10. Литвинчук О. В., Юрківський О. Й. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2. С. 71–78. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-71-78)
11. Бондаревська К. В. Міграційна безпека та перспективи її забезпечення в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.) : у 2-х ч. Дніпро, 2024. Ч. I. С. 77–80. DOI: [10.31733/15-03-2024/1/77-80](https://doi.org/10.31733/15-03-2024/1/77-80)

REFERENCES

- Bondarevska, K. V. "Mihratsiina bezpeka ta perspektyvy yii zabezpechennia v Ukraini" [Migration Security and Prospects for Its Provision in Ukraine]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty*, part I. Dnipro, 2024. 77-80. DOI: [10.31733/15-03-2024/1/77-80](https://doi.org/10.31733/15-03-2024/1/77-80)
- Bondarevska, K. V. "Stratehiia zabezpechennia sotsialnoi bezpeky na rynku pratsi Ukrainy" [The Strategy of Ensuring Social Security in the Labor Market of Ukraine]: *dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.00.07, 2021.
- "Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy. Statystychni dani" [State Migration Service of Ukraine. Statistical Data]. <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/statistichni-dani.html>
- "Kilkist ukraintsiv ta yikh mihratsiia za kordon cherez viinu" [The Number of Ukrainians and Their Migration Abroad Due to the War]. *Ukrinform*. July 06, 2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
- Lytyvnychuk, O. V., and Yurkivskiy, O. I. "Mihratsiini protsesy v Ukraini: zahrozy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny" [Migration Processes in Ukraine: Threats in the Conditions of the Russian-Ukrainian War]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 2 (2023): 71-78. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-71-78)
- "Millions Assisted, Millions More Still in Need Two Years into Ukraine War, Says IOM". *IOM*. February 22, 2024. <https://www.iom.int/news/millions-assisted-millions-more-still-need-two-years-ukraine-war-says-iom>
- Miroshnychenko, B. "Kaminnyi khrest na demografii. Skilky liudei vtratyt Ukraina ta yak zupynyty mihratsiini" [Stone Cross on Demography. How Many People Will Ukraine Lose and How to Stop Migration]. *Ekonomichna pravda*. June 24, 2022. <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/24/688509/>
- Sydorchuk, O. H. "Mihratsiini tendentsii v Ukraini: bezpekovi aspekt" [Migration Trends in Ukraine: Security Aspect]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*, iss. 1 (2019). http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_8
- "Ukrainian Refugee Situation". *Operational Data Portal*. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- Varnalii, Z. S., Vasylytsiv, T. H., and Levytska, O. O. "Mihratsiina bezpeka derzhavy iak osnova zberezhennia i rozvytku intelektualnoho kapitalu ekonomiky Ukrainy" [Migration Security of the State as a Basis for Preservation and Development of Intellectual Capital of Ukrainian Economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2022): 3-20. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.003>
- Vinokurov, Ya. "Ukrainski mihranty pidiimaiut ekonomiku Yevropy. Shcho bude z Ukrainoiu bez nykh?" [Ukrainian Migrants are Boosting the European Economy. What Will Happen to Ukraine Without Them?]. *Ekonomichna pravda*. January 10, 2023. <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/>